

критичне ставлення караїмів до Талмуду? Чи ця історія відрізняється від того, як її передають рабаніти? Яке нове світло щодо формування ідентичності караїмів Центрально-Східної Європи в ХІХ–ХХ століттях проливають такі історії меджум? Чи можемо ми за допомогою історій з меджум вивчати таке явище, як “народний юдаїзм (караїзм)”. На ці та інші питання я спробую дати відповідь.

Література:

1. Сказки крымских караимов / составил и перевел с караимского Аврагам (Алексей) Кефели = Къырымдаки къарайларнынъ масаллары / тѣрджумэлери эдиджи въ урус алефбѣтинѣ чѣвириджи Аврагъам (Аланкъасар) Кѣфѣли. Київ : Головна спеціалізована редакція літератури мовами національних меншин України, 2002.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-530-6-56>

Скворцова Д. Д.

ORCID: 0009-0008-9687-3901

Навчально-науковий інститут філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

МОТИВ ЖЕРТВОПРИНОШЕННЯ ІСААКА В СУЧАСНІЙ ІЗРАЇЛЬСЬКІЙ ПОЕЗІЇ

Ключові слова: мотив жертвоприношення Ісаака, Акеда, архетип, конфлікт, віра, мораль.

Актуальність. Жертвоприношення Ісаака (עִשְׂקָה יִצְחָק) є основним релігійно-культурним символом, архетипом, глибоко вкоріненим у колективну свідомість єврейського народу, який породжує роздуми щодо складних відносин Ізраїлю та Бога, суперечливих стосунків між людиною, її Землею та народом у соціально-політичному контексті. Події 7 жовтня стали приводом для багатьох сучасних ізраїльських поетів звернутися до мотиву жертвоприношення Ісаака, щоб виразити біль трагедії, обміркувати її причини та наслідки, задуматися над історією свого народу, висловити критику.

Причинами, чому Акеда залишається вічною темою в релігійному контексті, можуть слугувати двосторонність випробування, згаданого

в Книзі Буття (22:1-19), та дана Богом клятва “розмножити потомства Авраама, немов зорі на небі” (Бут. 22:17).

По-друге, Ісаак є архетипом жертв, які приніс Ізраїль у численних війнах, включно з боротьбою за власний національний осередок.

По-третє, Акеда порушує питання батьків і дітей. Зокрема, готовність посилати своїх дітей на війну за національну ідею зумовлює порушення проблеми віри (ідеї) та моралі в сучасному світі, хоча безмежна віра у Всевишнього та бажання виконати Його заповідь усупереч етиці не є властивою для юдаїзму і єврейської філософської традиції [13].

Ще однією важливою парадигмою в літературі на мотив жертвоприношення Ісаака є фемінізм. Традиційним джерелом інтересу до жіночої постаті в конфлікті між батьківською любов’ю та божественним наказом є мідраш Ваєра 23 з Мідраш Танхума. Важливою особливістю сучасного літературного оформлення мотиву жертвоприношення Ісаака є винесення образу Сари на перший план та його переосмислення.

Проаналізувавши вірші, опубліковані в літературному журналі “*הפוסט*”, збірці поезії, присвяченій трагічним подіям 7 жовтня, та мережі “Фейсбук”, ми визначили основні тенденції в переосмисленні мотиву жертвоприношення Ісаака сучасними письменниками.

По-перше, образ жертви виходить за межі релігійної традиції та розглядається в контексті сучасного Арабо-ізраїльського конфлікту. Зокрема, біблійним Ісааком стає військовий, який вимушений йти на війну (“Зв’язування сержанта Іцхака” Таміра Кальфи [16]), або невинні люди, які стали жертвою нападу (“Останні хвилини Загави та Зеева Гакер” Белфура Хакака [11, с. 10]).

По-друге, спостерігається знецінення традиційного мотиву божественного повеління. Зокрема, батько не чує Божого голосу та виражає внутрішній спротив небожественному наказу (“Зв’язування сержанта Іцхака”), ангел не приходить на допомогу, диво не стається (“Акеда” Леї Клівноф-Рон [15]), символи Божого Завіту з Авраамом стають образами страждання (риба з рубцем на вустах від гака та колючий тфлін з вірша “(Колективна травма або:) Що робитиме Ісаак, коли встане з жертвовника” Авішаг Аміт-Шапіри [14]).

По-третє, перерозподіл ролей та співпереживання автора з певним героєм Акеди заслуговують на увагу. Можна виділити два типи стосунків між героями у проаналізованих віршах: 1) батько і син та 2) мати і син. В обох типах віршів постать дорослого стає центральною. Поет або співчуває Аврааму і передає почуття звичайного батька (“Зв’язування сержанта Іцхака”), або засуджує його з погляду конфлікту “теологічного та етичного”, описаного

К'еркегором у трактаті “Страх і трепет” [3] (“Батько нації” Шай Лубіанікера [5]). Якщо почуття поетів може бути неоднозначним і навіть мати іронічний підтекст, то жіноча поезія більш прониклива, зворушлива, персоналізована, адже мати-поетеса часто пише про свого сина. Авторки нерідко звертаються до мідрашу Ваєра 23, порівнюючи ліричну героїню з Сарою, яка вмирає у критичний момент із горя за своїм сином. Отже, для них мати – справжня жертва жертвоприношення Ісаака (“Акеда”, “Ти в муках народиш його” Шеллі Маркус [6]).

Висновок. Один мотив набуває багатостороннього переосмислення в сучасній ізраїльській літературі, порушуючи проблематику батьківських стосунків, віри і моралі, постійної загрози нової жертви. Кожний автор пояснює сучасну Акеду по-різному: деякі шукають причину ззовні, актуалізуючи архетип невинної жертви, інші ж вважають, що проблема полягає у власному світогляді, традиції.

Література:

1. Buber M. On the Bible. New York, 1982. 293 p.
2. Cohen Roman O. Early Ashkenazic Poems about the Binding of Isaac. Naharaim Journal of German – Jewish Literature and Culture History. 2016. No. 2 (10). P. 175–194.
3. Kierkegaard S. Fear and Trembling. New York, 1986. 160 p.
4. Koller A. The Akedah in a Different Voice. Linguistic and Philological Studies of the Hebrew Bible and its Manuscripts: In Honor of Gary A. Rendsburg. Studia Semitica Neerlandica. 2023. No. 75. P. 196–213.
5. Lubianiker Shay. Avi Ha'Uma. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1EiZ9CjorS/>
6. Marcus Shelly. At Teldi Oto B'Tza'ar. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1CAqYSQUCj/>
7. Marx D. ‘Where Was Sarah’ Depictions of Mothers and Motherhood in Modern Israeli Poetry on the Binding of Isaac. Jewish Cultural Studies: Mothers in the Jewish Cultural Imagination. 2017. No. 5. P. 255–281.
8. The Sefaria Midrash Rabbah. Bereshit Rabbah 56.10. URL: https://www.sefaria.org/Bereshit_Rabbah.56.10?lang=bi&with=all&lang2=en
9. Wiesel E. Messengers of God. New York, 1985. 256 p.
10. Лубський В. Українська релігієзнавча енциклопедія. URL: <https://ure-online.info/encyclopedia/takbir/>
11. ברנע שולה. "נוכח מלחמת חרבות ברזל" URL: [https://www.yekum.org/2024/06/אסופת-השירה-נוכח-מלחמת-חרבות-ברזל-בשפ-טשרניחובסקי-שואל-לנוכח-פסל-אפולו-שירי-שואל-טשרניחובסקי-תל-אביב-דביר-תשכ"ח](https://www.yekum.org/2024/06/אסופת-השירה-נוכח-מלחמת-חרבות-ברזל-בשפ-טשרניחובסקי-שואל-לנוכח-פסל-אפולו-שירי-שואל-טשרניחובסקי-תל-אביב-דביר-תשכ)

העוקד, הנעקד ואמא: דתות "אברהמיות" – אולי הגיע הזמן לפנות לדת שרה. 13. עיר-שי רונית

URL: https://heb.hartman.org.il/time-to-become-sarah-religion-not-abraham/#_ftn3

עמית שפירא אבישג. (טראומה קולקטיבית א'): מה יעשה יצחק כשירד מן המזבח

URL: <https://blog.nli.org.il/mussach-october-2023-poetry/>

15. "קליבנוף־ירון לאה." "עקדת."

URL: <https://blog.nli.org.il/mussach-june-2024-poetry/>

16. "קלפה תמיר." "עקדת (סמ"ר) יצחק"

URL: <https://www.facebook.com/share/p/1LN8zUbwtN/>

17. עיונים בפיוטו של יום – "עת שערי רצון" "רצהבי יהודה."

URL: <https://web.archive.org/web/20100131055957/http://www.vbm-torah.org/vtc/0024831.html>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-530-6-57>

Хамрай О. О.

ORCID: 0000-0003-1343-5460

*доктор філологічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу Близького й Середнього Сходу
Інститут сходознавства імені А. Ю. Кримського
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

РОЛЬ МАСОРЕТСЬКИХ ПОЗНАЧОК У РОЗРІЗНЕННІ ОСОБОВИХ ІМЕН ТА ЇХНІХ ОМОНІМІВ У БІБЛІЙНИХ ТЕКСТАХ

Ключові слова: біблійні імена, Масоретський текст, акцентні знаки, омонімія.

Однією з проблем інтерпретації біблійного тексту, з якою може зіткнутися перекладач, є те, що з приблизно півтори тисячі особових імен, що зустрічаються в Масоретському тексті, як особові імена Масора визначає заледве дев'яносто. На думку дослідників, причина цього полягає в тому, що усі зазначені лексеми утворюють омонімічні пари й мають ту саму форму, ті самі приголосні та голосні, що й відповідні загальні субстантиви.

Аби проілюструвати зазначене, доречно навести низку прикладів із відсилками до відповідних біблійних цитат і, у разі потреби,